

A HOMOKFÚVÁS

BRASNYÓ ISTVÁN

Úgy látszik, az ópium, a morfium vagy a kokain foltjait eltávolították akkorra — volt rá idejük, mert közben eltelt vagy hatvan év —, illetve nem tudtam felismerni sötétebb elszíneződéseket sem fán, sem kelmén, mialatt dacoltam az időtlenséggel, legalábbis szembenéztem vele, álltam azt a vizenyős pillantást a zúgó félhomályban, a csiszolt üvegű ajtó előtt, miközben még abba sem maradt talán a homokfúvás, vagy már savval maratták a felszínt: én mindenesetre homokot gondoltam, ahogy veri a bőröm, a fülcimpám, és lassanként mintha ködbe borítaná a szemüvegem.

— Áldott hóhullás! — hallom még most is, talán a karácsonyestet idéznék fel, odalenn a várakozó, hóval belepert taxikkal, amelyek halvány, narancsszínű füstöt fújnak a frissen leomló óra — a fűtés miatt járatják a motort. És itt volna az ideje, hogy a faragott rózsafa felszínéről belegázoljak a szalmába, vagy behemperedjek, ily részegen hemperedjek az asztal alá, ily részegen, egyre csak cibálva a szalmakötelet, hogy kibontva a kévét ágyat vessek, ágyat a magam tolakodásának, ha nem épp ez tartana még lábon, imbolygó gólyalábán valami tetszőleges magasságnak.

A stukkódíszítéseket viszont — ha hanyatt vágódnék, láthatnám — leverték, s hogy milyen habarccsal iparkodtak eltüntetni a helyüket, nem tudom, elég az hozzá, hogy így még kirívóbb az egész, kész szántás a mennyezeten, alulnézetből, vagy annak a tükkörképe. Habár az a valóságos pusztai hideg, az még felmerülhetne, ha létezne a szalmakéve, a jászol jelképe, meg a termények összeöntözött magja agyag-, sás- vagy faedényben, dagasztóteknőben, de nem, itt csak a metszett rózsafa lapok meg a csiszolt idomok, és hát az elszállongott ópium, amelyből most mekkorát, milyen mélyet lélegeznék! Ez volna az egyetlen tiszta munka, el-tüntetni, belélegezni azt, ami kifejezetten valós, azután perdülni

egyet, és iparkodni lefelé a lépcsőn: hány kanyarulat a földszintig!

Hogy ez megtörténhetett-e vagy nem történt — a régimódi, rácsos fölvonó biztosan nem dolgozott, nyilvánvaló tehát máris, hogy én csak olyankor kerülhetek ide, amikor üzemen kívül van — mindenesetre karoltam valakinek a hóna alját, aki el-elvétette a lépcsőfokokat, s igencsak ügyelnem kellett, nehogy a fenekünkön csúszunk a következő vörös indás kövezetű pihenőig, gallérjának szőrméje pedig közben még csiklandozta is az orromat, s ha mellé még odaszámítjuk a homokfúvástól teljesen matt szemüvegemet: nyilvánvaló a helyzetünk, az enyém is, meg a társamé is, akit kutyafuttából ismerhettem, és erről az ismeretségünkről beszélt egész idő alatt, együtt töltött évekről — kár, hogy nem láttam az arcát.

— Én senkivel sem töltöttem együtt éveket — mondtam végül —, nőekkel talán, de azok mind felismerhetetlenre változtak idővel, emlék maradtak, vagy az életem jó része emlék maradt, és ez nem jut el hozzám, ami meg nem emlék, az még mindig folyamatosan tart, s ebből szeretnék kibújni.

És itt nem kis híján, hanem valóban egyensúlyát veszítette — nekem kellett volna óvatosabbnak lennem —, és akkor néhány lépcsőfokot csúsztunk, meglehetősen nagy robajjal, el lehet képzelni, egy idegen házban, de mielőtt hemperedni kezdtünk volna, sikerült megkapaszkodnom a kovácsoltvas korlátban, amelynek mivéssége csak akkor ötlött a szemembe, az eszembe pedig ugyanakkor az, hogy egy darabot magunkkal vihetnénk belőle, emlékkbe, hiszen ilyen tárgyakat ma már nem készítenek többé, és végeredményben erről is lenne emlékünks. A korlát azonban, bármekkora erővel is estem neki, nem engedett, ő meg csak kuporgott a lépcsőn, és vihogott rajtam, én pedig csupán arra ügyeltem, hogy keresztül ne zuhanjak az aprólékos munkán, habár nem lehetett alattunk már több másfél emeletnél. Úgy képzeltem, előbb-utóbb úgyis el fog törni, és akkor az így szerzett darabbal majd akként vonulunk tova, akár egy kerítéssel, amellyel elkeríthetünk netán egy s más kedvünkre valót.

Am ekkor odafönről mintha a fejemre fröccsent volna valami — talán egy eltévedt cseppje e rég elpattant ampullának —, egyszerűen egészen lágy lett tőle a fejem teteje vagy a szájpaddlásom, vagy ott a kettő között az az egész, amiről nem tudtam volna fogalmat alkotni, úgymint kotorászni kezdtem az elveszített kar után, ami már nem volt annyira a kezem ügyében, hogy immár

váratlanul megnyugodva tovább vonszoljam magammal terhemet, az eredeti elképzelés és lehetőség szerint, végig a nyirkos és a beverő hótól síkos lépcsőn, mintha megszőktetni állna szándékomban valahonnan, majd utóbb még a vihogást is igyekeztem belefajtani, sebesebb járásra ösztökéltem, hogy talán így majd felhagy velem, bár éreztem közben, hogy az a fentről hullott csöpp egészen meglágyít, elmerít valami folyadék vagy áramlás közegében — de ez az egész üres volt, bizonyára a helyem is üresnek látszott a világban, s hát mihez kezdhetek egy üres hellyel, akár a magamé az, akár a másé, csupán az a sodródás maradt a liftakna körül, alább és alább szálló, már elveszítve minden fölfelé hajtó hőt, kihűlt indulat csupán, ami kivágódik az ismeretlen kapualjból, még csak meg sem borzolva a mellettem járó igyekvő prémes gallérját, nem is érintve fagyos fülét, miközben taxiért kiáltok, semmi hangon, és integetek, hogy felkeltsem magam iránt az érdeklődést, azaz egyáltalán kivetkőzzem ebből a huzat által is képlékeny idomtalanságból, hogy hozzáadhassak valamennyit a lényegemhez, amely minduntalan kisiklik képzeletemből, legalább olyat, miként ha a kocsí üvegén húznám végig az ujjamat, és a száraz bőröm, a gumi-szerű ujjbegyem megnyikorgatná a nedves felületet, mintha fel akarnám ide írni magamat, mindenestül, hogy legalább ennyi nyom maradjon utánam. A taxis, félreeértve mozdulatomat, talán azt gondolhatta, valami illetlenséget akarok a kocsijára vakarni, kilökte az ajtót, s a volán mellől átkapaszkodva kiáltozni kezdett:

— Menjenek innen a picsába, másszanak innen arrább, nem hallják?

— De mi fuvar vagyunk — igyekeztem lecsillapítani, ahogy ott a fél könyökén támaszkodott, és a fejéből szinte meredeken nézett felfelé a szeme, hogy valamiképpen a látókörébe foghasson bennünket, mert ebben a kocsí tetejének pereme nagyon akadályozta.

— Menjenek az első kocsíhoz, úgyis az a soros! — mutogatott tovább, mintha golyókként tologálna bennünket egy iskolai számológépen: istenem, máris a gyermekkorom kísértett! — Menjenek oda, ha tudnak, vacakoljon magukkal az!

— Mi van itt, mi ez a hacacaré? — kezdett ólálkodni körülünk a hátrább álló, kivilágítatlan kocsí sofőrje, máris akként fenne össze a kesztyűs kezét, akár a légy a hátsó lábait, mintha belénk akarná törölni.

— Áh, csak egy őrült veri itt a kocsí ablakát! — egyenesedett

fel ültében a vezető, és jobb kézzel berántotta maga után az ajtót, mint akinek az égvilágon nincs semmi több tárgyalni valója velünk.

Mivel csakugyan lényegeset állt szándékomban az üveg lapjára írni — országutak kereszteződésein és kanyaraiban kitett fekete pontot, azt a fekete pontot a figyelmeztető táblán, mivel az élettem is az: fekete pont — sértésként értelmeztem a dolgot a hirtelen meglágyult agyammal, úgyhogy most valóban megkocogtattam ujjam bütykével az ablakot, de mivel nem nézett oda, kénytelen voltam neki bekiáltani:

— Veri maga a tulajdon farkát! Azt képzeli, hogy nem találunk magunknak másik taxit? — Az a másik csak fente össze tovább is a kezét, a fene tudja, mi ütött bele, lehet, hogy csakugyan fázott, átfázhatott egész álló nap várakozva: és most már csak az ilyenek érkeznek majd, mint mi.

Elmerülök én valahol, az otthontalanság meg a boldogtalanság között — erre gondoltam, vagy csupán ezzel biztattam magamat —, és egy ideig akkor nem jövök a felszínre, és vonszoltam magam után terhemet, akit egyszerűbb lett volna, mint valami zsákot, leroskasztani a hóra, s már majdcsak lesz valahogy, ha elértem a legelső kocsit a sorban.

Hanem ő nagyra tátotta a száját, mintha közölni akarna velem valamit — és most én is nagyra nyitom, de csupán annyit érzek, hogy szájüregem lebernyegei között egy alakatlan á hang szivárog, amelyből már aligha tudok valami értelmes szót megformálni, mintha túlságosan is forró lenne, ez zavar, vagy tartok tőle, hogy megviseli a nyelvemet, leforrázza: tehát újra csak mindössze az emlék, meg ez a mozdulat, amely valójában nem az enyém; tapasztaltam már ugyan kisebb lehetőséget is ennél valaminek a felidézésére, de most végtére is csak az üres tátogás marad, meg egy hosszú hangzó, mintha tárgyakat akarnék kimondani, de képtelen vagyok ráhibázni az alakjukra, vagy lényeket, amelyek kívül vannak rajtam, és már rég elfutottak a közelemből, de talán még hangozom körülhatárolhatná a helyüket a hirtelenül kitágult — mert elnéptelenedett — térben, amelyben én magam vagyok az üresség, ha gondolatban nem is hosszabb az egész, mint a madár röpte: — tehát most már csupán képzeletben egymással szemben, kitátott szájjal, mintha mindketten arra készülődnének, hogy beleharapjunk valami nem is létezőbe; különben ez az egész láthatatlan marad, pusztá képzelgés csak a füstfogta égbolt alatt, előtt, amelyet ma-

gas épületek torlaszolniak el, de ezek kiáramlanak egy széllökésnyi kis térre — a napszakot kellene előbb meghatároznom, vagyis felnyitnom a szememet és körbejártnom azon, amit a valóságban láthatok, mintha az imént említett elképzelt madár röptét követném, hogyha eközben netán valami pillantásom útjába akad, visszatérjek rá, elidőzzek ott, még mindig tátott szájjal, mintha épp most csodálkoznék rá a legalaposabban arra, amit az imént még másképp hittem volna, ha pusztán a bensőmre hagyatkozok, az elképzéseimre, és nem keresek föltétlen kapcsolatot azzal, ami van, és kitartok amellett, ahogyan nyomban gondoltam is. Ám amint ennek a végére érek, egyszeriben megvilágosodik a helyzetem, és elakad a hangom is, és miután az orrüregemben megszűnt a duruzsolás, nagyot kell nyelnem, hogy lássam, felfigyelt-e valaki erre a rögtönzésre, a szájam szögletében kiütköző élénkfehér habfoszlányra, ami oly jól illik itt a hóhoz meg egyáltalán a normálisnak mondható magatartáshoz.

Belelógok most ebbe a világosságba, mintha csakugyan vízbe lógnék, és köröttem hamuban matat a világ, és a házak eresztét egyszer talán csak megbontja a szél.

Nem, a kutyakölykök hideg orráról még nem tudtam volna érdemlegesen szólni, ahogy ott fön, a hideg, fűtetlen lakásban nekiestek a kezemnek, bökdösték és nyaldosták, a por, talán az lett volna az egyetlen, ami szitált a szemüvegemen keresztül, a homokfűvás — sóhaj? sóhajtás? — és a ködölés, amely elborította szemem fehérjét: hogy én kételkednék a boldogságban? Hogy ez kérdésként merülhetne fel?

Biztosan bontakozva ki akkor, elfordult virágként, amely csupán a félhomályt hajlandó értelmezni, növekvő túltengését a sötétedésnek valamennyi felületen, deszkán, a fenyvesekből fűrészelt széles és bemázolt lapokon s a lendületes, még meszeletlen — meztelen — vakoláson: talán déltől kezdve figyeltem az árnyalódást, az árnyékok feltolulását, amelyek elé nem férközött test — minek lehetne hát végeredményben tulajdonítani a nap múlását, a képtelen felé tartó elszíneződést, a színtelen vibráló variációt, ezt a negatív fejlődést, amely most van kibontakozóban, szemtanúnak állít a tulajdon hátrányához, falhoz, egyéb építményhez, amelyen szétomlok, lobog rajta a bőröm, akár a délibáb, habár ez már az este, koraest, ideleenn az utcán, jókor érkező a már elfeledett lombok elhalványulásához! Most ebből a fénymázás zöldből, ebből a hamis árnyalatból, amely csupán felszipantott valamit a felszín-

ről, várva, hogy kicsírázik ez a valami, megül a magasban a légyökereivel, magasabb fát állít majd a földi mulandónál, és erről perdül alá az elülni készülő, fagyos, téli madarak hangja — ah, sohasem volt itt igazi madárhang, ha nem csupán a várakozásban, délutáni szobákban talán, ahol minden a padlóra fekszik, a barna egybemosódik a violával, és egyszerre kitágult orrcimpával figyelni kezdenek a homályos szögletek, félve húzódnak lábhoz a kutyák.

És én, a rejtelmes mesélő, aki mindezt megelőzően itt ülök — még? —, várva az üvegfiola egy korábbi roppanására, és hangom talán egy idegen napló feljegyzéseiből érkezik, közlök valamit, korábbi eseményekhez fűződőt, lilára fakult tinta rajzolja be ajkam vonalkázását, vagy csupán a hideg ez — emelkedek meg tőle émelyedve székemről, hogy tudassam valakivel gondolataimat, hogy kikérdezzem esetleg, faggassam egy jövődől, amelyet én ugyanolyan fagyosan és közönyösen fogadok, akár a levegő, amely megállt a sűrű dohányfüstben. Hosszan beszélek, és egy másik testből, idegen nyelven vagy másik anyanyelvemen, mint akinek meggyűlt önmagával a baja, régtől gyülemlenek benne bizonyos fogalmak, feltárára készítve elő rögeszméit.

— Hát, nézze csak, kérem szépen, ezt a kalapot — mutatok egy képre, amely már régóta foglalkoztat, valahogy beletartozik világ-szemléletembe —, hát nem látszik meg ezen az emberen, hogy fel szeretné építeni a várost?

— Az? Az egy szegény bécsi ördög csupán — ellenkezem magammal —, akinek azonban bizonyos jövőt jósoltak, csak tudnám, minek alapján.

— Nagy jövőt?

— Minden jövő lehet nagy, ám végeredményben minden jövő melléfogás, ballépés. Eszerint még egyéni szempontból is igen helytelen elképzelés, amit a többség, ha eleve ismerné, nem is vállalna. Egyedül az benne a biztató, hogy némi vállalkozó hajlamot igényel. Amúgy meg megmarad a jótékony illúzió, hogy kizárólag a jelenben élünk, ami előtt aztán folyton felhánytorgathatjuk a múltat.

— A jövő előtt a jelent kell felhánytorgatni, még mielőtt véglegesen múlttá lenne...

Hamis, alkonyati párbeszéd ez, de attól tartok, ismételten nekem van igazam, és inkább a kutyák orrának bökődését figyelem a kezem fején, hiszen itt van, már kapkodnának a jövő húsáért, marcangolnák, hacsak oly egyszerűen odavethetném nekik, s azt

követően már nem közelíthetnék feléjük, a harcias morgásuk töltene be mindent, és bennem is bizonyára felmordulna mindaz, amit leplezek vagy palástolok.

Bezzeg majd a magasba emel valaki, hogy apró termetem ellenére belekezdjek a történetbe, riadtan pislogva, végtelen nagy ijedelemmel, mintha figyelnének rám. Bezzeg odalenn az utcán a taxisok!...

No, most először erről a régi, bécsi cimboráról, aki körül kiszélesedik odalenn a tér, vagy térbe torlódik össze az utca, s itt egykor talán a szobra állt, esetleg valaki más emlékműve, merő tévedésből, de villamosmegálló biztosan volt azon a helyen (ha minden a régiben marad, akkor nem kellett volna ma vacakolni a taxisokkal, amennyiben a villamosok szállítottak nem beszámítható állapotban levő embereket), de mostanra már csupán a kalapjának az árnyéka vetül arra a helyre, ahol a tér mértani középpontját sejt-hetjük, mintha örökösen cafatnyi felhőfoszlány lebegne az égen, vagy egy vonatkerék volna szakadatlanul zuhanófélben az öntödék felől, csak nagy magasságból (ez is múlt időben), habár a nap ide alig süt be, pusztán árnyékot ejt, megfoghatatlan vetületet, valahogy a fény játéka ez is, ahogy egyik tetőablak tükréből a másikba csapódik vagy csapódott, mert az ablakok már réges-rég kitöredeztek, aszú fa már csak az egykori ablakkeretek váza, amit tisztára összefostak és teleraggattak tollpíhével a galambok — szűkösebb időkben nem ártana feljárni a padlásokra galambfiókákat szedni, bár lehetséges, hogy az itteni élelmes emberek, akik egyidősek az épületekkel, és az alagsori félhomályban élnek, már régtől fogva mesterséggként űzik ezt, egyre csak kapaszkodva felfelé a pincenyirokkal, és odafenn már csupán a szél süvölt megállás nélkül, vagy a huzat, főképpen most, hogy kibontakozik a korszakos, lángként fel-fellobbanó havazás.

Melegebb helyre húzódván, asztaltársaságba szorulva, miután kalapját a fogastra vetette, olyan mozdulattal, mintha lepkét vagy madarat szándékozna leborítani vele, a hosszú ezüstszürke selyem-sállal a nyakában kártyaasztal mellé telepedve nem igaz, hogy nem csalt, már az osztásnál, és nem igaz, hogy ezt ne látták volna — de végül is mivé aszalódik az igazság, ha szánt szándékkal szóvá sem teszik, és nem alapul rajta sem szenvedély, sem eszme: folyamok zúgatása, tornyok emelése, hegyek megmozgatása... Mind-ezek az én ötleteim voltak azonban, sokkalta korábbról, amikor még sejtelmem sem volt arról, hogy létezik az arckép, másfelé

éltem bizonyára, valahol a szalmából sodort kötélnek a lengő árnyékában, másvalami töltötte ki még látósíkomat, nem ez a szakadatlan homokfúvás: az ópium barna teájában ázva figyeltem, csupa fül voltam, egy száj mozgását kísértem nyomon, valahonnan alulról, egy orrcimpa vénülését a felsajgó mesterséges fényben, a két szabályos, kitágult orrlikat, a valahol lassan, talán a lélegzetestől feltámadó északi szélben — mentem az emlékezés után, de inkább vezettek, pontosabban hurcoltak, karom jobbról is meg balról is átvetve valakiknek a nyakán, és én csupán a kalapomra ügyelek; ebben a képben szeretnék végigvonulni itt, egészen hangtalanul, lelassult mozgással, hiszen *halott van a házban*, nem győznek rá figyelmeztetni.

Én ébredek-e végül is a kibontott szalmakévé, öregebben annál, mint el tudnám képzelni, új nyelvemmel hirtelen nem érzem a számban fogaimat, hová tűnhettek vajon ily rövid felvonulás alatt? Oldalt fordulva az ecet szaga üti meg orromat, valamit főznek egy sötét tűzhelyen, rácsos ablak vagy lőrés alatt: szálnalmas képet nyújt szememben a világ, pontosabban kölcsönösen szálnalmasnak találhatjuk egymást, hiába tudtam hát, hogy errefelé kell tapogatóznom, nekem, a kis okosnak, természetemmel összhangban levő fürgeséggel és leleménnyel.

Emlékezetben a szódavíz gyöngyözésére ügyelve egy borospohárban, ahogy árnyék vagy köd suhanna át a sárgás, tükörszínben megcsillanó tömegem — egyszerűen oda volt a lelkem, mintha nem lettem volna koromat.

A levesből még ugyan ettem, de a temetésen nem tudtak ott tartani, sietve, szinte fejvesztve távoztam, jártomban nekiütődve az egyik tollbokrétás ló oldalának, de az ügyet sem vetett rám, sebesen bólogatott a melléje fogott másik ló felé, és igyekezett megharapni a nyakát.